

Sygn. akt II PK 218/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 kwietnia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Korzeniowski (przewodniczący)

SSN Zbigniew Myszka

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa M. O.
przeciwko Prokuraturze Rejonowej
o przywrócenie do pracy i odszkodowanie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 12 kwietnia 2012 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego
z dnia 20 kwietnia 2011 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 27 lipca 2010 r. oddalił powództwo M. O. przeciwko Prokuraturze Rejonowej „o przywrócenie do pracy i odszkodowanie”.

Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 23 sierpnia 2004 r. Prokurator Generalny mianował powódkę M. O. asesorem Prokuratury Rejonowej /.../, powierzając

jednocześnie powódce pełnienie czynności prokuratorskich na okres jednego roku. W ramach powierzonych obowiązków powódka, jak każdy prokurator wykonujący obowiązki w Prokuraturze Rejonowej, prowadziła postępowania przygotowawcze, w ramach których dokonywała również czynności procesowych na miejscu zdarzenia, występowała w charakterze oskarżyciela publicznego przed sądem, sporządzała środki zaskarżenia. Zgodnie z zarządzeniem Prokuratora Rejonowego powódka cyklicznie przez okres tygodnia wykonywała dyżury prokuratorskie poza wyznaczonymi jej godzinami pracy. W czasie dyżurów powódka uczestniczyła w posiedzeniach sądowych dotyczących wniosków o zastosowanie tymczasowego aresztowania bądź w czynnościach procesowych na miejscu zdarzenia.

W dniu 29 czerwca 2005 r. Prokurator Okręgowy, po pozytywnej ocenie dotychczasowej pracy powódki, zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego z wnioskiem o przedłużenie okresu powierzenia powódce pełnienia obowiązków prokuratorskich na okres do 31 sierpnia 2007 r. Wniosek ten został uwzględniony decyzją podjętą przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego w dniu 12 lipca 2005 r.

W dniu 13 stycznia 2007 r. powódka uległa wypadkowi komunikacyjnemu, w wyniku którego doznała złamania kręków C4-C5. Po leczeniu szpitalnym powódka skierowana została na dalszą rehabilitację w stanie ogólnym dobrym, zaadaptowana do wózka inwalidzkiego.

Po upływie okresu zasiłkowego, na mocy decyzji z dnia 27 lipca 2007 r., Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał powódce prawo do świadczenia rehabilitacyjnego w okresie od 14 lipca 2007 r. do 7 sierpnia 2008 r.

W dniu 27 kwietnia 2007 r. powołana przez Prokuratora Okręgowego Komisja kwalifikacyjna pozytywnie zaopiniowała dotychczasowy przebieg pracy powódki na stanowisku asesora. Mając powyższe na względzie, jak również absencję powódki spowodowaną stanem jej zdrowia, członkowie komisji uznali za zasadne wystąpienie do Prokuratora Generalnego z wnioskiem o przedłużenie okresu pełnienia czynności prokuratorskich do 31 sierpnia 2008 r. Wniosek powyższy został zwrócony z uzasadnieniem, że okres choroby podlega odliczeniu od trzyletniego okresu, na który ustawa pozwala powierzyć asesorowi pełnienie czynności prokuratorskich. W związku z powyższym wniosek o przedłużenie okresu

powierzenia powódce pełnienia tych czynności został oceniony jako bezpodstawny.

W dniu 11 kwietnia 2008 r. powódka złożyła w organie rentowym wnioski o przyznanie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Następnie w lipcu 2008 r. powódka zwróciła się do Prokuratora Okręgowego o dopuszczenie do pełnienia czynności prokuratorskich. Powódka przekonywała, że jej aktualny stan zdrowia pozwala zarówno na prowadzenie, jak i nadzorowanie postępowania przygotowawczego oraz wykonywanie czynności oskarżyciela publicznego przed sądem. Powódka załączyła jednocześnie zaświadczenie lekarskie wystawione przez dr E. O. stwierdzające jej zdolność do pracy na stanowisku prokuratora oraz w innych zawodach prawniczych.

W dniu 14 lipca 2008 r. Prokurator Okręgowy zwrócił się do Wojewódzkiego Ośrodka Medycyny Pracy za pośrednictwem dr E. O. o ponowne przeprowadzenie badania lekarskiego powódki. Uzasadniając wniosek, Prokurator Okręgowy wskazał na obrażenia doznane przez powódkę w wyniku wypadku komunikacyjnego, pobierane świadczenie rehabilitacyjne, złożony i nierozpatrzony wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy, a z drugiej strony na wyrażane przez powódkę przekonanie o jej całkowitej zdolności do pracy. W tych okolicznościach wnioskodawca wskazywał na swoje wątpliwości dotyczące zasadności treści zaświadczenia lekarskiego, które w jego ocenie nie uwzględnia specyfiki pracy prokuratora zakładającej wykonywanie szeregu czynności procesowych na miejscu zdarzenia, a poza siedzibą prokuratury. Wnioskodawca wskazał ponadto na warunki lokalowe Prokuratury Rejonowej, która mieści się w siedzibie Sądu Rejonowego i usytuowanie jej pomieszczeń na drugim piętrze w budynku niewyposażonym w windę. Utrudniać to miało wykonywanie pracy w tej jednostce oraz pełnienie funkcji oskarżycielskich przed Sądem Rejonowym.

Ponieważ dr E. O. nie ustosunkowała się do wniosku, jak i nie przekazała go do Wojewódzkiego Ośrodka Medycyny Pracy, w dniu 5 sierpnia 2008 r. Prokurator Okręgowy ponownie przesłał do tej jednostki odpis wniosku oraz zaświadczenia lekarskiego.

W skierowaniu na badania profilaktyczne na stanowisku asesora czynniki szkodliwe scharakteryzowano i ograniczono jedynie do pracy przy komputerze powyżej 4 godzin. Na podstawie badania przedmiotowego, okulistycznego,

informacji uzyskanych w drodze wywiadu lekarskiego oraz dokumentacji medycznej w dniu 12 sierpnia 2008 r. lekarz medycyny pracy orzekł o braku przeciwwskazań powódki do wykonywanej pracy na okres jednego roku. Lekarz orzekający uznał, że skoro powódka zachowała sprawność umysłową oraz manualną rąk, przy wskazaniach do dalszej rehabilitacji, może wykonywać prace biurowe przy komputerze w niepełnym wymiarze. Zaświadczenie lekarskie z dnia 12 sierpnia 2008 r. przesłane zostało Prokuratorowi Okręgowemu.

W dniu 19 sierpnia 2008 roku Prokurator Okręgowy zwrócił się do Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi za pośrednictwem Wojewódzkiego Ośrodka Medycyny Pracy o przeprowadzenie ponownego badania lekarskiego powódki i wydanie orzeczenia dotyczącego zdolności do wykonywania pracy asesora Prokuratury Rejonowej. Wnioskodawca przedstawił specyfikę pracy prokuratora obejmującą oprócz udziału w postępowaniu przed sądem i sporządzaniu środków zaskarżenia również czynności realizowane poza siedzibą prokuratury, jak oględziny miejsca przestępstwa, przeprowadzanie wizji lokalnych i eksperymentów procesowych, uczestniczenie w sekcjach zwłok. Prokurator Okręgowy podkreślił, że wykonywanie tych czynności wymaga sprawności fizycznej, a obowiązujące przepisy nie dają możliwości wyłączenia prokuratora od wykonywania powyższych zadań. Ponadto nie jest możliwa realizacja zadań prokuratora w niepełnym wymiarze czasu pracy. Wnioskodawca ponownie podkreślił brak dostosowania budynku, w którym znajduje się Prokurator Rejonowa do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w dniu 23 lipca 2008 r. orzekł o całkowitej niezdolności powódki do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji od dnia 13 stycznia 2007 r. do lipca 2010 r. Orzeczenie to stanowiło podstawę przyznania powódce prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy od dnia 8 lipca 2008 r.

W dniu 7 października 2008 r. Prokurator Okręgowy zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego o zwolnienie powódki ze stanowiska asesora Prokuratury Rejonowej z dniem 8 lipca 2008 r. Uzasadniając wniosek, Prokurator Okręgowy powołał się na obrażenia doznane przez powódkę w wypadku komunikacyjnym oraz na ustalone prawo pracownika do renty z tytułu niezdolności do pracy, wskazując, że z posiadanych dokumentów wynika, iż

powódka nie posiada zdolności do samodzielnej egzystencji do lipca 2010 r., wymaga pomocy i opieki osób innych przy wykonywaniu czynności dnia codziennego i jest całkowicie niezdolna do pracy do lipca 2010 r.

W dniu 20 listopada 2008 r. lekarz Poradni Chorób Zawodowych Wojewódzkiego Ośrodka Medycyny Pracy, działając w trybie odwoławczym, wydał zaświadczenie lekarskie stwierdzające niezdolność powódki do wykonywania pracy na stanowisku asesora prokuratury.

W dniu 20 lutego 2009 r. Minister Sprawiedliwości - Prokurator Generalny złożył M. O. oświadczenie o zwolnieniu bez zachowania okresu wypowiedzenia ze stanowiska asesora Prokuratury Rejonowej wobec nieobecności w pracy z powodu choroby trwającej dłużej niż rok oraz niezdolności do pracy na stanowisku asesora stwierdzonej orzeczeniem lekarskim.

Sąd pierwszej instancji, odnosząc się do roszczenia powódki o przywrócenie do pracy i odszkodowanie w kwocie 11.200,65 zł, stanowiącego równowartość trzymiesięcznego uposażenia M. O., wskazał, że brak jest podstaw prawnych do wystąpienia przez asesora prokuratorskiego z roszczeniem o przywrócenie do pracy, niezależnie od wadliwego prawnie łącznego jego dochodzenia z roszczeniem odszkodowawczym.

Sąd Rejonowy wskazał na terminowy charakter stosunku pracy tej grupy pracowników i stwierdził, że obowiązujący stan prawy i ustalony stan faktyczny pozwalają jedynie na rozstrzygnięcie o roszczeniu odszkodowawczym.

Odnosząc się do oceny zasadności decyzji Prokuratora Generalnego, Sąd pierwszej instancji stwierdził, że Prokurator Generalny podjął decyzję personalną w oparciu o prawomocne orzeczenie lekarskie zawierające kompleksową ocenę zdolności powódki do pracy, albowiem opartą na uwzględnieniu wszystkich czynności wchodzących w zakres zadań asesora powszechnej jednostki organizacyjnej prokuratury. Ponadto powołał się na uprawnienie wynikające z art. 14 ust. 3 ustawy z dnia 13 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 86, poz. 953 ze zm.) w związku z art. 118 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (jednolity tekst: Dz.U. z 2011 r. Nr 270, poz. 1599 ze zm.). Przepis ten pozwala pracodawcy na zwolnienie mianowanego urzędnika bez zachowania okresu wypowiedzenia w razie nieobecności z powodu

choroby trwającej dłużej niż 1 rok, co miało miejsce w niniejszej sprawie. Ustosunkowując się do zarzutu naruszenia tą decyzją przepisów o równym traktowaniu w zatrudnieniu poprzez dyskryminowanie powódki z uwagi na jej niepełnosprawność, Sąd Rejonowy uznał, że rozwiązanie stosunku pracy powódki nie mogło być uznane za przejaw dyskryminacji, ponieważ nie można uznać za dyskryminujące działanie polegające na rozwiązaniu stosunku pracy z osobą uznaną za niezdolną do pracy na dotychczasowym stanowisku. Wymaganiem koniecznym podjęcia pracy na tym stanowisku jest zdolność ze względu na stan zdrowia do pełnienia obowiązków prokuratora (art. 14 ust. 1 pkt 1 ustawy o prokuraturze). Sąd stwierdził, że praca prokuratora ma charakter pracy umysłowej, jednakże odbywa się w znacznej mierze poza siedzibą prokuratury, np. na miejscach zdarzeń, gdzie popełniono przestępstwo, w salach sądowych. Nie można też góry określić ani czasu pracy prokuratora, ani miejsca realizacji czynności. Nie sposób pracy prokuratora utożsamiać z pracą wyłącznie biurową i pomijać wagę czynności zmierzających do zabezpieczenia dowodów w miejscu popełnienia przestępstwa, przy czynnym, osobistym nadzorze prokuratora, czynności w ramach sekcji zwłok, przy wykonywaniu funkcji oskarżyciela. Z tego względu nie można zasadnie dowodzić, że stanowisko asesora prokuratury rejonowej jest ograniczone wyłącznie do jej siedziby i dlatego może zostać przystosowane do potrzeb osoby niepełnosprawnej. W takiej sytuacji czynnikiem dyskryminującym byłby brak odpowiednich rozwiązań architektonicznych w miejscu pracy. Jednakże mobilność pracy prokuratora wymaga także zdolności fizycznych wpisanych w istotę zawodu. Sąd podkreślił także, że prokurator ma obowiązek wykonywania pracy poza godzinami ustalonego rozkładu czasu pracy. Z czasu pracy prokuratora określonego wymiarem jego zadań wynika jego dyspozycyjność, która jest ograniczona w przypadku osoby niepełnosprawnej, do której zastosowanie mają normy czasu pracy wynikające z przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 ze zm.).

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 20 kwietnia 2011 r. oddalił apelację powódki od powyższego wyroku.

W uzasadnieniu Sąd drugiej instancji podzielił ustalenia faktyczne dokonane

przez Sąd pierwszej instancji, bowiem uznał, że ocena materiału dowodowego została dokonana w sposób bezstronny, zgodnie z zasadami wiedzy i logicznego rozumowania oraz doświadczeniem życiowym. Podkreślił, że odnośnie do pierwszego z roszczeń Sąd pierwszej instancji słusznie ustalił, że Prokurator Generalny podjął decyzję personalną w oparciu o prawomocne orzeczenie lekarskie zawierające kompleksową ocenę zdolności powódki do pracy, albowiem opartą na uwzględnieniu wszystkich czynności wchodzących w zakres zadań asesora powszechnej jednostki organizacyjnej prokuratury (zaskarżone rozstrzygnięcie sądu oparte zostało zasadnie na przyczynach i motywacji, która legła u podstaw rozwiązania z pracownikiem stosunku pracy, a nie na zdarzeniach, które miały miejsce już po skutecznym rozwiązaniu stosunku służbowego). Sąd drugiej instancji podkreślił, że należy zgodzić się z ustaleniem Sądu Rejonowego, że stosunek służby asesora prokuratorskiego ma charakter terminowy i że zwolnionemu ze stanowiska asesorowi prokuratorskiemu przysługuje tylko roszczenie o odszkodowanie, a nie o przywrócenie do pracy. Wskazał, że prawidłowo również ustalono, iż z mocy art. 14 ust. 3 ustawy o pracownikach urzędów państwowych w związku z art. 118 ustawy o prokuraturze możliwe jest rozwiązanie stosunku służby bez zachowania okresu wypowiedzenia z przyczyny wskazanej w tym pierwszym przepisie. Podkreślił, że obie wskazane przez Prokuratora Generalnego przyczyny, tj. nieobecność w pracy trwająca dłużej niż rok oraz niezdolność do pracy na stanowisku asesora, stwierdzona orzeczeniem lekarskim, okazały się prawdziwe i zasadne.

Sąd stwierdził także, że nie ma żadnych uzasadnionych podstaw twierdzenie powódki, jakoby faktyczną przyczyną rozwiązania z nią stosunku służby była jej niepełnosprawność. Zdaniem Sądu Okręgowego, zebrany w sprawie materiał dowodowy nie daje podstaw do formułowania zarzutu dyskryminacji w jakiegokolwiek postaci. Porównywanie sytuacji powódki z ewentualną sytuacją asesorów zdolnych do pracy, nie jest zasadne, albowiem powódka nie była zdolna do pracy. Sąd Rejonowy trafnie uznał, że rozwiązanie stosunku pracy powódki nie może być uznane za przejaw dyskryminacji, ponieważ nie zostało wykazane, aby powódka była potraktowana gorzej od innych pracowników ze względu na kryterium, które nie było prawnie dopuszczalnym kryterium różnicowania, czyli kryterium

dyskryminującym.

Powódka zaskarżyła ten wyrok skargą kasacyjną w całości, zarzucając mu naruszenie prawa materialnego: art. 25 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze, przez błędną wykładnię przepisu, polegającą na przyjęciu przez Sąd drugiej instancji, że nie istnieje możliwość wyłączenia z zakresu zadań asesora lub prokuratora powszechnej jednostki prokuratury niektórych czynności, o których mowa w ustawie o prokuraturze oraz Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 marca 2010 r. Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (Dz.U. Nr 49, poz. 296 ze zm.), w tym czynności wykonywanych poza siedzibą prokuratury lub związanych ze wysiłkiem fizycznym, przepisu art. 99 ustawy o prokuraturze, przez błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu przez Sąd drugiej instancji, że okres pełnienia asesury ma charakter zatrudnienia na czas oznaczony, tj. terminowy nieprzekraczający trzech lat, art. 11³ k.p. z w związku 18^{3a} § 1 oraz § 2 k.p., przez błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu przez Sąd drugiej instancji, że w przedmiotowej sprawie nie doszło do naruszenia zasady równego traktowania w zatrudnieniu ze względu na niepełnosprawność.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozwiązanie stosunku pracy z powódką bez wypowiedzenia nastąpiło z dwóch przyczyn, a mianowicie ze względu na nieobecność z powodu choroby trwającej dłużej niż rok (art. 14 ust. 3 ustawy o pracownikach urzędów państwowych w związku z art. 118 ustawy o prokuraturze) oraz z uwagi na jej niezdolność do pracy. Nie budzi wątpliwości, że choroba powódki, podobnie jak stwierdzona niezdolność do pracy to zarazem niepełnosprawność związana z długoterminowym ograniczeniem funkcji fizycznych (utrata zdolności chodzenia). Można więc przyjąć, że zwolnienie powódki z pracy wiązało się z jej niepełnosprawnością, a ta stanowi kryterium dyskryminujące wymienione w art. 18^{3a} § 1 k.p. Z uwagi na to, że skarga kasacyjna nie została oparta na drugiej podstawie kasacyjnej, Sąd Najwyższy jest związany podstawą faktyczną zaskarżonego wyroku (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Z niej zaś wynika, że

niepełnosprawność powódki, poruszającej się na wózku inwalidzkim, nie pozwala na wykonywanie przez powódkę wszystkich obowiązków nałożonych na prokuratora prokuratury rejonowej, w szczególności czynności realizowanych poza siedzibą prokuratury jak oględziny miejsca przestępstwa, przeprowadzanie wizji lokalnych i eksperymentów procesowych, uczestniczenie w sekcjach zwłok, uczestnictwo w rozprawach w różnych sądach i na zatrudnianie jej w nienormowanym czasie pracy, który w przypadku prokuratora jest określony w wymiarem zadań (art. 46 ustawy o prokuraturze). Zostało to potwierdzone orzeczeniem lekarza medycyny pracy Wojewódzkiego Ośrodka Medycyny Pracy z dnia 20 sierpnia 2008 r., który stwierdził w związku z tym jej niezdolność do wykonywania pracy na stanowisku asesora w Prokuraturze Rejonowej. Zważywszy na zarzuty skargi, okoliczności tych nie kwestionuje również skarżąca. Argumentacja skargi nie zmierza bowiem do wykazania, że powódka jest zdolna do pełnienia obowiązków poza siedzibą prokuratury. Sprowadza się ona stwierdzenia, że zdolność do tych czynności nie stanowi istotnego wymagania zawodowego prokuratora i że istnieją instrumenty pozwalające na określenie obowiązków prokuratora w taki sposób, aby były one dostosowane do możliwości osoby niepełnosprawnej (odpowiedni podział obowiązków w ramach jednostki organizacyjnej, zastępstwo przez asystenta prokuratorskiego w czynnościach niemożliwych do wykonania przez niepełnosprawnego prokuratora).

Art. 11³ k.p. zakazuje jakiegokolwiek dyskryminacji bezpośredniej i pośredniej ze względu na niepełnosprawność. Z kolei art. 18^{3a} § 1 k.p. stanowi, że pracownicy powinni być równo traktowani w zakresie nawiązania i rozwiązania stosunku pracy, warunków zatrudnienia, awansowania oraz dostępu do szkolenia w celu podnoszenia kwalifikacji zawodowych, w szczególności bez względu na, między innymi, niepełnosprawność. Naruszeniem zaś zasady równego traktowania jest rozwiązanie stosunku pracy z uwagi na niepełnosprawność (art. 18^{3b} § 1 pkt 1 k.p.). Zakaz dyskryminacji w polskim ustawodawstwie nie ma charakteru absolutnego, bowiem zasady równego traktowania w zatrudnieniu nie naruszają działania, proporcjonalne do osiągnięcia zgodnego z prawem celu różnicowania sytuacji pracownika, polegające na niezatrudnianiu pracownika z jednej lub kilku przyczyn określonych w art. 18^{3a} § 1, jeżeli rodzaj pracy lub warunki jej wykonywania

powodują, że przyczyna lub przyczyny wymienione w tym przepisie są rzeczywistym i decydującym wymaganiem zawodowym stawianym pracownikowi (art. 18^{3b} § 2 pkt 1 k.p.). Podobnie ukształtowała tę kwestię w prawie wspólnotowym dyrektywa Rady nr 2000/78/WE z 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz.Urz. UE L 303 z 2 grudnia 2000 r., s. 16; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, tom 4, s. 79), a wymienione wyżej przepisy Kodeksu pracy stanowią jej implementację do porządku krajowego. Stosownie do art. 4 ust. 1 dyrektywy dotyczącego wymagań zawodowych, Państwa Członkowskie mogą uznać, że odmienne traktowanie ze względu na cechy związane z jedną z przyczyn dyskryminujących wymienionych w art. 1 (w tym niepełnosprawność) nie stanowi dyskryminacji w przypadku, gdy ze względu na rodzaj działalności zawodowej lub warunki jej wykonywania, dane cechy są istotnym i determinującym wymogiem zawodowym, pod warunkiem że cel jest zgodny z prawem, a wymóg jest proporcjonalny. Warunkiem zastosowania art. 4 ust. 1 dyrektywy 2000/78/WE jest łączne spełnienie trzech przesłanek. Po pierwsze, konieczne jest stwierdzenie, czy cel regulacji krajowej jest zgodny z prawem. Po drugie, należy ustalić, czy dana cecha jest istotnym i determinującym wymaganiem zawodowym z uwagi na rodzaj działalności zawodowej lub warunki jej wykonywania. Po trzecie, istotne znaczenie ma zbadanie proporcjonalności środka krajowego.

Ustawa o prokuraturze określa wymagania, jakie powinien spełniać prokurator, a wśród nich wymieniona jest zdolność, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków prokuratora (art. 14 ust. 1 pkt 4). Warunek ten ma zapewnić prawidłową realizację zadań nałożonych na prokuraturę polegających na strzeżeniu praworządności oraz czuwaniu nad ściganiem przestępstw (art. 2). Generalnie nie można wykluczyć, że niepełnosprawny prokurator jest zdolny do wykonywania swoich obowiązków. Ocena ta jednak zależy od okoliczności konkretnego przypadku, w którym istotną rolę odgrywa stopień niepełnosprawności (ograniczenie sprawności organizmu) oraz zakres zadań prokuratora. W związku z ze zróżnicowaniem obowiązków na poszczególnych szczeblach prokuratury istotne znaczenie w niniejszej sprawie mają obowiązki nałożone na prokuratorów prokuratury rejonowej. Prokurator prokuratury rejonowej, stosownie do przepisów

ustaw, wszczyna i prowadzi postępowanie przygotowawcze albo zleca wszczęcie lub prowadzenie takiego postępowania innemu uprawnionemu organowi. W toku postępowania przygotowawczego stosuje, w wypadkach przewidzianych w ustawach, środki zapobiegawcze wobec podejrzanych (art. 25 ust. 1 i 2). Powyższe czynności postępowania przygotowawczego odbywają się także poza siedzibą prokuratury (ogłędziny, eksperyment procesowy, sekcja zwłok, przesłuchanie świadka lub podejrzanego w areszcie śledczym). Funkcje oskarżyciela publicznego w postępowaniu sądowym sprawowane są w siedzibach różnych sądów, także poza siedzibą prokuratury. Ze względu na szczególną rolę publiczną prokuratury czas pracy prokuratora jest określony wymiarem jego zadań, co oznacza jego dyspozycyjność w zależności od potrzeb danej jednostki organizacyjnej prokuratury (art. 46). Prokuratorzy prokuratury rejonowej mają obowiązek - po wyznaczeniu przez prokuratora przełożonego – pełnić dyżury po godzinach urzędowania lub w dni ustawowo wolne od pracy, w tym we właściwych sądach w związku z rozpoznawaniem spraw w postępowaniu przyspieszonym (§ 65 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 4 marca 2010 r. Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury).

Obowiązków prokuratora nie da się podzielić na czynności istotne i mniej istotne, bowiem stanowią one integralną całość decydującą o powodzeniu postępowania nakierowanego na wykrycie sprawcy przestępstwa i doprowadzenie do jego osądzenia. Skoro prokuratura poprzez prokuratorów prowadzi postępowania przygotowawcze, to wszystkie czynności, które z tym się wiążą, mają jednakową wagę w toku realizacji jej ustawowych zadań. Co więcej, niewątpliwie los postępowania przygotowawczego w znacznej mierze uzależniony jest od profesjonalnie przeprowadzonych działań na miejscu popełnienia przestępstwa (ogłędziny, eksperyment procesowy), czego gwarantem ma być obecność prokuratora na miejscu zdarzenia. Obowiązki wykonywane w terenie nie mają więc charakteru ubocznego, lecz są równoprawne pod względem znaczenia dla prowadzonego postępowania z pozostałymi czynnościami. Choć więc nie ma wątpliwości, że praca prokuratora jest pracą koncepcyjną, umysłową, to warunki jej wykonywania na szczeblu prokuratur rejonowych nie ograniczają się do typowej pracy biurowej i wymagają także sprawności organizmu w stopniu pozwalającym

na wykonywanie obowiązków związanych z wysiłkiem fizycznym. Z kolei dyspozycyjność wpisana w zawód prokuratora nie może być uzależniona od zawsze niepewnej zgody lekarza na wykonywanie pracy poza godzinami pracy urzędu. Art. 15 ust. 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych zakazuje bowiem zatrudniania osób niepełnosprawnych w godzinach nadliczbowych i w porze nocnej a odstąpienie od tych zasad jest możliwe tylko w przypadku, gdy lekarz przeprowadzający badania profilaktyczne pracowników lub w razie jego braku lekarz sprawujący opiekę nad tą osobą wyrazi na to zgodę.

Prokurator musi mieć też możliwość osobistego udziału w czynnościach postępowania przygotowawczego, bo do tego zobowiązują przepisy postępowania karnego w odniesieniu do określonej kategorii spraw albo wymuszają to okoliczności danej sprawy. To, że przepisy ustawy o prokuraturze przewidują instytucję asystentów prokuratorskich (art. 100a), uprawnionych do przeprowadzania w toku postępowania przygotowawczego czynności procesowych (przesłuchanie świadka, zatrzymanie rzeczy i przeszukanie, oględziny, eksperyment procesowy), nie uchyla powyższego wymagania. Udział asystenta w postępowaniu przygotowawczym nie powinien być bowiem powodowany niezdolnością prokuratora prowadzącego to postępowanie do ich wykonywania, lecz wagą czynności niewymagających większego doświadczenia zawodowego.

Wyżej wskazane uwarunkowania obowiązują ze swej istoty także asesora, któremu powierzono czynności prokuratorskie, co też potwierdza treść art. 100 ust. 1 ustawy o prokuraturze. Dotyczą one również asesora nieposiadającego uprawnień do pełnienia czynności prokuratorskich, zważywszy na to, że z celu i istoty instytucji asesury prokuratorskiej wynika, że jest to okres zmierzający do dochodzenia (zdobywania) pełnych uprawnień prokuratorskich, a jest to możliwe jedynie poprzez wykonywanie czynności prokuratorskich w trakcie asesury.

W ocenie Sądu Najwyższego, powyższe względy pozwalają uznać, że stan zdrowia na poziomie pozwalającym na wykonywanie wszystkich czynności prokuratorskich, bezwarunkowo w nienormowanym czasie pracy, jest istotnym i determinującym wymaganiem zawodowym prokuratora prokuratury rejonowej (asesora prokuratorskiego). Wymaganie to ma doniosłe znaczenie z uwagi na to,

że zapewnia prawidłową realizację zadań nałożonych na prokuraturę, a więc cel ustanowionego wymagania jest zgodny z prawem. Tak określone wymaganie zdrowotne nie wykracza też poza to, co jest niezbędne do realizacji tego celu. Wymagania zdrowotne są bowiem dostosowane do zakresu zadań spoczywających na urzędzie prokuratora, a więc uznać należy je za proporcjonalne.

Należy w tym miejscu wskazać na wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (ETS), obecnie - Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE), z dnia 12 stycznia 2010 r., C-229/08 w sprawie Colin Wolf przeciwko Stadt Frankfurt am Main. W sprawie tej pytanie prejudycjalne dotyczyło art. 6 ust. 1 dyrektywy 2000/78 (dyskryminacja z uwagi na wiek), jednakże z uwagi na argumentację podnoszoną przez rząd Republiki Federalnej Niemiec odnoszącą się do szczególnej sprawności fizycznej funkcjonariuszy służb pożarniczych jako istotnego wymagania zawodowego, Trybunał uznał za konieczne dokonanie w tej sprawie wykładni art. 4 ust. 1. W wyroku tym stwierdzono, że zapewnienie zdolności operacyjnej i dobrego funkcjonowania służb pożarniczych stanowi cel zgodny z prawem w rozumieniu art. 4 ust. 1 dyrektywy, a szczególna zdolność fizyczna strażaków, odpowiednia do zadań nałożonych na służby pożarnicze (gaszenie pożarów, ratowanie ludzi), jest istotnym wymaganiem strażaka w technicznych służbach pożarowych średniego stopnia. W kontekście tego wyroku nie można nie dostrzec analogii do niniejszej sprawy. W obu przypadkach chodzi o istotne wymaganie zawodowe w postaci zdolności fizycznej do wykonywania zadań nałożonych na służby publiczne. W uzasadnieniu wyroku Trybunał odwołał się między innymi do motywu 18 preambuły dyrektywy 2000/78, zgodnie z którym nie wymaga się „w szczególności od sił zbrojnych, policji służb więziennych lub ratowniczych przyjmowania do pracy lub dalszego zatrudniania osób nieposiadających niezbędnych zdolności umożliwiających wykonywanie zadań, które mogą im zostać powierzone, z uwzględnieniem wynikającego z prawa celu utrzymania zdolności operacyjnej tych służb”. Przez użycie zwrotu „w szczególności” ma on formułę otwartą pozwalającą na wnioskowanie, że dotyczy on także innych służb wykonujących zadania publiczne związane z szeroko pojętym bezpieczeństwem, a do takich należy prokuratura. Bacząc zatem na cel

wynikający z art. 2 ustawy o prokuraturze (strzeżenie praworządności oraz czuwanie nad ściganiem przestępstw), można uznać za usprawiedliwione wymaganie, aby każdy prokurator prokuratury rejonowej (asesor) był zdolny fizycznie do wykonywania wszystkich zadań związanych z prowadzeniem postępowania przygotowawczego i sprawowaniem funkcji oskarżyciela publicznego, co zapewnia sprawną realizację zadań publicznych przez prokuraturę rejonową.

W pkt 17 preambuły dyrektywy nr 2000/78/WE zaznaczono, że nie nakłada ona wymogu, aby osoba, która nie jest kompetentna ani zdolna bądź dyspozycyjna do wykonywania najważniejszych czynności na danym stanowisku lub kontynuacji danego kształcenia, była przyjmowana do pracy, awansowana lub dalej zatrudniana, nie naruszając obowiązku wprowadzania racjonalnych zmian uwzględniających potrzeby osób niepełnosprawnych. Nawiązuje on do art. 5 dyrektywy (Racjonalne usprawnienia dla osób niepełnosprawnych), stosownie do którego w celu zagwarantowania przestrzegania zasady równego traktowania osób niepełnosprawnych przewiduje się wprowadzenie racjonalnych usprawnień. Oznacza to, że pracodawca podejmuje właściwe środki, z uwzględnieniem potrzeb konkretnej sytuacji, aby umożliwić osobie niepełnosprawnej dostęp do pracy, wykonywanie jej lub rozwój zawodowy bądź kształcenie, o ile środki te nie nakładają na pracodawcę nieproporcjonalnie wysokich obciążeń. Obciążenia te nie są nieproporcjonalne, jeżeli są w wystarczającym stopniu rekompensowane ze środków istniejących w ramach polityki prowadzonej przez dane państwo członkowskie na rzecz osób niepełnosprawnych. Kwestię racjonalnych usprawnień wyjaśnia pkt 20 preambuły, zgodnie z którym przez przyjęcie właściwych, to znaczy skutecznych i praktycznych środków w celu przystosowania miejsca pracy z uwzględnieniem niepełnosprawności, rozumie się nie tylko przystosowanie pomieszczeń lub wyposażenia, ale również czasu pracy i podziału zadań. W prawie krajowym traktuje o tym przepis art. 23a ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, dodany ustawą z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz.U. Nr 254, poz. 1700), nakładający na pracodawcę obowiązek zapewnienia niezbędnych usprawnień dla osoby

niepełnosprawnej pozostającej z nim w stosunku pracy, polegających na przeprowadzeniu koniecznych w konkretnej sytuacji zmian lub dostosowań do szczególnych, zgłoszonych pracodawcy potrzeb wynikających z niepełnosprawności danej osoby, o ile przeprowadzenie takich zmian lub dostosowań nie powodowałoby nałożenie na pracodawcę nieproporcjonalnie wysokich obciążeń. Europejski Trybunał Sprawiedliwości, wykładając przepisy dyrektywy dotyczące zakazu dyskryminacji z uwagi na niepełnosprawność, w wyroku z dnia 11 lipca 2006 r., C-13/05, w sprawie S. Chacón Navas przeciwko Eurest Colectividades, stwierdził w pkt 3 wyroku, że zakaz dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, w zakresie rozwiązania umowy o pracę, zawarty w art. 2 ust. 1 i w art. 3 ust. 1 lit. c) dyrektywy 2000/78 ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy stoi na przeszkodzie rozwiązaniu umowy o pracę ze względu na niepełnosprawność, które zważywszy na obowiązek wprowadzania racjonalnych usprawnień dla osób niepełnosprawnych, nie jest uzasadnione tym, że dana osoba nie jest kompetentna ani zdolna bądź nie pozostaje w dyspozycji do wykonywania najważniejszych czynności na danym stanowisku. Z przedstawionego stanowiska wynika, że racjonalne usprawnienia pozwalające na dalsze zatrudnienie niepełnosprawnego pracownika, to nie tylko zniesienie barier architektonicznych i przystosowanie stanowiska pracy, ale także odpowiedni podział obowiązków, jednakże pod warunkiem, aby prowadziło to do utrzymania zdolności pracownika do wykonywania najważniejszych czynności na zajmowanym stanowisku, stanowiących istotę jego zawodu, a nie do ich odjęcia. Nie sposób więc twierdzić, że wyeliminowanie z zakresu czynności prokuratora prokuratury rejonowej (asesora) obowiązków wykonywanych poza siedzibą prokuratury, związanych z wysiłkiem fizycznym, o tej samej doniosłości dla prowadzonego postępowania co pozostałe czynności prokuratorowskie, stanowi racjonalne usprawnienie umożliwiające dalsze zajmowanie stanowiska. Wręcz odwrotnie, konieczność odjęcia tych obowiązków świadczy o tym, że dana osoba nie jest zdolna do wykonywania wszystkich najważniejszych czynności na stanowisku prokuratora (asesora). Jeśli zaś chodzi o dostosowanie czasu pracy, to w ogóle nie może być ono uznane za racjonalne usprawnienie w zawodzie, w którego istotę wpisana jest

pełna dyspozycyjność związana z wykonywaniem zadań wymuszających nielimitowany czas pracy.

Powyższego stanowiska nie podważają argumenty odwołujące się do możliwości wykonywania innych zawodów prawniczych przez osoby poruszające się na wózku inwalidzkim, bowiem ich sytuacja nie jest porównywalna do sytuacji prokuratora prokuratury rejonowej ze względu na różnice w zakresach obowiązków, które kształtują istotne wymagania zawodowe.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy uznał za nieuzasadniony zarzut naruszenia art. 11³ k.p. z w związku 18^{3a} § 1 oraz § 2 k.p., a także art. 25 ustawy o prokuraturze.

Podsumowując ten wątek, stwierdzić należy, że zwolnienie powódki nastąpiło z powodu jej niepełnoprawności, na skutek której utraciła ona zdolność do wykonywania zawodu prokuratora prokuratury rejonowej (asesora prokuratorowskiego). W związku z tym zwolnienia tego nie sposób uznać za niedozwolony akt dyskryminacji.

Jeśli zaś chodzi o roszczenie o przywrócenie do pracy, to skarga kasacyjna nie zawiera prawidłowej podstawy. Jest ono kwestionowane z powołaniem się na naruszenie art. 25 i art. 99 ustawy o prokuraturze oraz przywołanych wyżej przepisów dotyczących zakazu dyskryminacji. Przede wszystkim art. 25 i art. 99 ustawy o prokuraturze składają się z więcej niż jednej jednostki redakcyjnej (art. 25 zawiera dwa ustępy, a art. 99 – trzy) stanowiących normy prawne regulujące odrębne kwestie, a Sąd Najwyższy nie ma obowiązku poszukiwania w przedstawionej argumentacji, której z nich dotyczy stawiany zarzut. Ważniejsze jednakże jest to, że nie zostały powołane przepisy zasadnicze, stanowiące postawę zgłoszonego roszczenia, którego naruszenie przez Sąd drugiej instancji, poddane kontroli kasacyjnej, mogłoby wzruszyć oddalenie powództwa w omawianym zakresie.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że asesorowi prokuratorowskiemu (także sądowemu) zwolnionemu ze służby przysługuje odwołanie do sądu pracy, a w tym zakresie, w którym nie ma regulacji w ustawie i zarazem wskazującym na występowanie w stosunku prawnym asesora cech charakterystycznych dla stosunku pracy, stosuje się odpowiednio przepisy prawa

pracy (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2004 r., II PZP 1/04, OSNP 2005 nr 5, poz. 61, oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 12 marca 2003 r., I PK 22/02, OSNAPiUS 2004 nr 15, poz. 259, z dnia 7 października 2004 r., II PK 130/04, Prok.i Pr.-wkł. 2005 nr 2, poz. 39, z dnia 15 lutego 2006 r., II PK 301/05, OSNP 2007 nr 1-2, poz. 7, z dnia 17 września 2008 r., I PK 28/08, OSNP 2010 nr 3-4, poz. 38). W zaskarżonym wyroku wykluczono roszczenie powódki o przywrócenie do pracy na podstawie art. 56 k.p. z tego względu, że rozwiązał się jej stosunek służbowy, mający terminowy charakter. To z kolei zadecydowało o stanowisku, że z uwagi na treść art. 59 k.p. przysługiwało jej wyłącznie roszczenie o odszkodowanie. Skarżąca twierdzi natomiast, że stosunek służbowy asesora prokuratorskiego ma charakter bezterminowy, a to wymagałoby rozpatrzenia jej roszczenia na podstawie art. 56 k.p., który wymienia dwa alternatywne roszczenia przysługujące pracownikowi, z którym rozwiązano umowę o pracę bez wypowiedzenia z naruszeniem przepisów o rozwiązywaniu umów o pracę w tym trybie. Argumentacja podniesiona przez skarżącą wymagała zatem powołania się na niewłaściwe zastosowanie art. 59 k.p. i niezastosowanie art. 56 k.p., czego w skardze nie uczyniono. Poza tym decydujące znaczenie w niniejszej sprawie ma oddalenie powództwa o odszkodowanie, co wynikało ze stwierdzenia, że rozwiązanie stosunku pracy bez wypowiedzenia miało swoje uzasadnienie w treści art. 14 ust. 3 ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych, zgodnie z którym rozwiązanie stosunku pracy bez wypowiedzenia z urzędnikiem państwowym mianowanym może nastąpić także w razie jego nieobecności w pracy z powodu choroby trwającej dłużej niż rok. Przyznanie racji poglądom skargi co do bezterminowego charakteru asesury (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2008 r., I PK 28/08, OSNP 2010 nr 3-4, poz. 38, dotyczący analogicznych regulacji ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz.U. Nr 98, poz. 1070 ze zm., odnoszących się do asesora sądowego, dzieląc to stanowisko), nie prowadziłoby do wzruszenia zaskarżonego wyroku. Zaprezentowano w nim bowiem dalej idące stanowisko, a mianowicie, że rozwiązanie stosunku pracy z powódką bez zachowania okresu wypowiedzenia nie naruszało przepisów o rozwiązywaniu stosunków pracy w tym trybie (art. 56 § 1 k.p. *a contrario*), co oznacza, że niezależnie od rodzaju roszczeń

przysługujących powódce – wyłącznie o odszkodowanie czy również o przywrócenie do pracy - każde z nich uznać należałoby za nieuzasadnione, co prowadziłyby do ich oddalenia.

Na koniec zauważyć należy, że art. 11³ k.p. w związku z art. 18^{3b} § 1 pkt 1 k.p. to przepisy o rozwiązywaniu umowy o pracę w rozumieniu art. 56 § 1 k.p. (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2009 r., II PZP 13/08, OSNP 2009 nr 9-20, poz. 248). Zatem przedstawiona wyżej ocena zarzutów opartych na tych przepisach w zakresie roszczenia o odszkodowanie za naruszenie zakazu dyskryminacji prowadzi jednocześnie do wniosku, że punktu widzenia równego traktowania w zatrudnieniu rozwiązanie stosunku służbowego z powódką bez wypowiedzenia nie było bezprawne.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.